

Sisäministeriölle
kirjaamo.sm@govsec.fi
lainsaadantoyksikko_poliisosasto.sm@govsec.fi

Lausunto

1 (5)

15.8.2022

Viite: Diaarinumero VN/12643/2021

Elinkeinoelämän keskusliitto EK:n lausunto luonnoksesta hallituksen esityksestä eduskunnalle poliisilain muuttamiseksi

Kiitämme lausuntomahdollisuudesta ja toteamme seuraavaa:

Yleisesti ottaen toteamme, että useissa kohdin esitetyt tarkennukset säännösten tulkinnanvaraisempiin kohtiin ovat tervetulleita ja täsmentävät säännöksiä oikeusvarmuutta lisäävästi.

Keskitymme lausunnossamme erityisesti niihin esityksen kohtiin, jotka liittyvät yrityksille osoitettaviin tietopyyntöihin tai muihin toimenpiteisiin.

Salaiset tiedonhankintakeinot

Poliisilain salaisia pakkokeinoja koskevaan 5 lukuun ehdotetaan useita muutoksia, joilla olisi vaikutusta myös luvussa tarkoitettujen tieto- tai toimenpidepyyntöjen kohteena oleviin yrityksiin, erityisesti teleoperaattoreihin.

Kiinnitämme huomiota siihen, että kaikkien edun nimissä velvoittavien säännösten on oltava niin yksiselitteisiä ja selkeitä, ettei niihin jää tulkinnanvaraa. Sääntelyn tulee noudattaa perusoikeuksien yleisiä rajoitusedellytyksiä, kuten rajoituksen tarkkarajaisuutta ja täsmällisyyttä, rajoittamisen perusteena olevien syiden hyväksyttävyyttä, rajoituksen suhteellisuutta suojattavaan etuun nähden, oikeusturvajärjestelyjen riittävyttä ja rajoituksen ristiriidattomuutta Suomen kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden kannalta.

Tulkinnanvaraisuus lisää yksittäisiin pakkokeinopäätöksiin kuluva selvittelyaika operaattorilla ja hidastaa tietojen saamista viranomaisen kannalta. Tulkinnanvaraisuus estää myös automaation käytön työvaiheissa ja pakottaa operaattorit manuaalisiin työkulkuihin.

Luvun 7 §:n 3 momentista ehdotetaan poistettavaksi 5)-kohta, minkä johdosta jatkossa tietojen hankkimista koskevassa vaatimuksessa ja päätöksessä ei enää lueteltaisi erikseen kaikkia niitä telepäätelaitteita tai -osoitteita, joita vaatimus tai päätös koskee, vaan tuomioistuin voisi myöntää luvan viesteihin, jotka ovat lähtöisin epäillyn hallussa olevasta

Lainsäädäntö ja hallinto/Yrityslainsäädäntö
Markku Rajamäki

15.8.2022

tai hänen oletettavasti muuten käyttämästä teleosoitteesta tai telepäätelaitteesta taikka vastaanotettavina tällaiseen laitteeseen näitä osoitteita tai laitteita yksilöimättä. Muutoksen johdosta poliisin ei tarvitsisi hakea erikseen yksittäisiä lupia myöskään sellaisille henkilön hallussa oleville teleosoitteille tai -laitteille, jotka selviävät vasta luvan myöntämisen jälkeen.

Tämä vaikuttaa luonnollisten henkilöiden oikeuksiin kohdistuviin riskeihin. Teleoperaattoreilla ei välttämättä ole käytössään ajantasaista tietoa esimerkiksi liittymän käyttäjistä, joten teleoperaattoreiden vastuulla ei voi olla selvittää, mitä liittymiä henkilöllä on käytössään. Pykälään ehdotetusta muutoksesta ei saa aiheutua lisätyötä teleoperaattoreille.

Viestinnän luottamuksellisuutta ei myöskään tule vaarantaa epäselvällä käyttäjätiedolla. Kun esitetyn muutoksen jälkeen hakemuksen kohteena olevia telepäätelaitteita tai -osoitteita ei enää tarvitsisi yksilöidä ja kun myös myöhemmin tietoon tulevat liittyvät tulisivat luvan piiriin, tuomioistuinkaan ei enää voisi varmistua siitä, millä perusteilla niiden voidaan katsoa olevan epäilyllä hallussa. Tämän harkinnan ja arvioinnin tulisi nähdäksemme kuitenkin olla osa luvan myöntämiseen liittyvää harkintaa.

Luvun 11 §:n aiempaa tukiasematietojen hankkimista ja sen edellytyksiä koskevaa säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että tukiasematietojen hankkimiseen rinnastettaisiin tietojen hankkiminen tietyssä sijainnissa palveluntarjoajan tietokantaan yhdistyneistä tai yhdistyvistä teleosoitteista ja telepäätelaitteista. Jatkossa pykälä koskisi siis tukiasematietojen ohella myös tietoa mistä tahansa tietyssä sijainnissa palveluntarjoajan tietokantaan yhdistyneistä tai yhdistyvistä teleosoitteista ja telepäätelaitteista. Näitä tietoja ehdotetaan kutsuttavaksi yhdistymistiedoiksi.

Kyseessä ei ole pieni tekninen muutos, vaan säännösmuutokset vaikuttaisivat merkittävästi henkilöiden perusoikeuksiin sekä teleoperaattoreiden työmäärään. Muutosehdotuksen muotoilu ja perustelut jäävät mielestämme liian epätasällisiksi. Kun voimassa olevassa lainsäädännössä on täsmällisesti säännelty, mistä lähteestä sijaintitietoja voidaan teleoperaattoreilta hankkia (tukiasematiedot), ehdotetussa muutoksessa lähteet jätetään täysin avonaisiksi; kysymykseen tulisivat tukiasemien lisäksi muutkin tietyssä sijainnissa palveluntarjoajan tietokantaan yhdistyneet tai yhdistyvät teleosoitteet ja telepäätelaitteet. Näin kyseessä olisi erittäin merkittävä laajennus nykyiseen lainsäädäntöön.

Edellä kerrotut muutokset tulisivat lisäämään merkittävästi teleoperaattoreihin kohdistuvien kyselyiden määrää ja synnyttäisivät merkittäviä hallinnointikustannuksia prosessien kehittämisestä, tiedonhallinnasta sekä tiedon hallinnollisesta, teknisestä sekä organisatorisesta suojaamisesta. Sensitiivisten sijainti- ja viestitietojen käsittelijöiden piiri

Lainsäädäntö ja hallinto/Yrityslainsäädäntö
Markku Rajamäki

15.8.2022

kasvaisi, mikä nostaisi riskiä henkilötietojen suojalle. Erilaisten rajapintojen vuoksi myös tiedon suojausta jouduttaisiin laskemaan, mikä lisäisi riskiä entisestään.

Ehdotuksessa viitataan teleoperaattorien omien tietokantojen tai -järjestelmien sisältävien yhdistymistietojen luovutusvelvollisuuteen. Näiden ylläpitämisestä tai niissä säilytettävän tiedon säilytysajoista ei säädetä missään lainsäädännössä. Jos tietojen säilytys perustuu muuhun kuin lakisääteiseen veloitteeseen, rekisterinpitäjänä toimivat teleyritykset määrittävät luonnollisesti säilytysajat itse, tietosuojalainsäädännön veloitteiden mukaisesti ja omat tarpeensa huomioiden. Tämä asettaa eri operaattoreiden asiakkaat eriarvoiseen asemaan, koska säilytysajat ja niiden kautta poliisin mahdollisuus saada tietoja poikkeaa olettavasti operaattoreittain.

Koska mobiiliverkkoa ei ole nimenomaisesti tarkoitettu tuottamaan luotettavaa sijaintitietoa, kellonaika- ja paikkatiedot eivät lisäksi aina yhdisty luotettavasti toisiinsa, mikä on huomioitava asiassa.

Luvun 15 §:ään ehdotetaan lisättäväksi uusi 4 momentti, jonka mukaan poliisi saa kohdistaa henkilöön peiteltyä tiedonhankintaa tietoverkossa, jos henkilön lausumien tai muun käyttäytymisen perusteella voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän rikokseen, josta säädetty ankaran rangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta, tai jos kysymyksessä on rikoslain 17 luvun 19 §:ssä tarkoitettu rikos.

Luvun 15 §:ää koskevan muutoksen tavoitteet ovat mielestämme perusteltuja. Säännöksen perusteluissa (s. 32) todetaan kuitenkin, että johtuen mm. siitä, että verkossa esiinnyttäen usein nimimerkillä, että verkossa toteutettujen peiteltyyn tiedonhankinnan toimenpiteiden dokumentointi on helpompaa kuin fyysisessä maailmassa ja että tietoverkoympäristössä ei ole myöskään tavanomaisen peiteltyyn tiedonhankinnan mahdollisia turvallisuusriskejä ja näin *”tietoverkossa suoritettavalle peiteltylle tiedonhankinnalle olisi perusteltua olla alempi kynnyks kuin muulle peiteltylle tiedonhankinnalle.”* Ottamatta kantaa ehdotettuun säännökseen muilta osin haluamme painottaa sitä, että merkittävässä määrin yksityisyyden suojaan kuuluvaa ihmisten toimintaa tapahtuu nykyisin tietoverkoissa. Tästä näkökulmasta on vaikea hyväksyä kategorista ajatusta siitä, että yksityisyyden suojaan puuttuvien toimien kynnyks saisi olla tietoverkoissa alempi kuin muutoin.

Luvun 25 §:n 2 momentista ehdotetaan poistettavaksi rajoitus siitä, että teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöintitietojen hankkimiseksi saadaan käyttää ainoastaan sellaista teknistä laitetta, jota voidaan käyttää pelkästään tähän tarkoitukseen. Toimintaan soveltuvan laitteen ominaisuuksia ei siten jatkossa rajattaisi.

Lainsäädäntö ja hallinto/Yrityslainsäädäntö
Markku Rajamäki

15.8.2022

Painotamme, että tällöin on erittäin tärkeää huolehtia siitä, ettei teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöintitietojen hankkimisen helpottaminen eri teknisillä laitteilla aiheuta häiriötä verkoille. Se, että laitteen ominaisuudet ovat jatkossa moninaisemmat, lisää myös häiriöiden riskiä operaattoreiden verkoissa.

Edellä todettu koskee soveltuvin osin myös poliisilain 5a lukuun (Siviilitiedustelu) ehdotettuja muutoksia.

Esityksen pääasialliset vaikutukset

Luvussa pääasialliset vaikutukset (s. 24) ei ole tarkasteltu esitettyjen muutosten yritysvaikutuksia ollenkaan. Tämä ei ole mielestämme hyvää lainsäädäntökäytäntöä eikä hyväksyttävää. Erityisesti ehdotettujen tietopyyntöjen kohteena olisivat yritykset, ennen kaikkea teleoperaattorit.

Poliisihallituksen sisäministeriölle vuonna 2020 antamasta, poliisin salaista tiedonhankintaa ja sen valvontaa koskevasta kertomuksesta (POL-2020-81238) ilmenee, että toteutuneiden telekuuntelu ja -valvontadiaarien määrä kääntyi vuonna 2020 usean vuoden laskun jälkeen melko huomattavaan, noin 20 %:n nousuun. Lisäksi telepakkokeinojen kohteena olevien liittymien määrä on kasvanut vuositasolla selvästi enemmän kuin telepakkokeinojen kohteena olevien henkilöiden lukumäärä. Tämä on lisännyt teleoperaattoreille viranomaisten avustamisesta aiheutunutta hallinnollista taakkaa ja kustannuksia.

Erityisesti ehdotetut poliisilain 5 ja 5 a lukujen muutokset tulisivat lisäämään yrityksille, ennen kaikkea teleoperaattoreille tulevien tietopyyntöjen määrää.

Pyyntöjen kohteina olevien yritysten kannalta velvoitteiden tulee olla yksiselitteisiä, eivätkä ne saa sisältää tulkinnanvaraisuuksia. Osa ehdotuksista tulisi nähdäksemme myös merkittävästi rajoittamaan henkilöiden perusoikeuksia, eivätkä ehdotukset näiltä osin täytä myöskään tarkkarajaisuuden ja täsmällisyyden vaatimuksia. Muutokset aiheuttavat riskejä henkilötietojen suojalle. Teleyrityksillä ei myöskään ehdotusten mukaan edelleenkään olisi oikeutta täysimääräiseen korvaukseen viranomaisten avustamisesta aiheutuneista kustannuksista.

Mielestämme ehdotuksen pääasiallisten vaikutusten arviointia tulee esityksen jatkovalmistelussa laajentaa ja tarkentaa.

Teleyrityksen oikeus korvaukseen

Sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 299 §:n mukaan teleyrityksellä on oikeus saada valtion varoista korvaus yksinomaan viranomaisen avustamiseksi hankittujen järjestelmien, laitteistojen ja ohjelmistojen investoinneista ja ylläpidosta aiheutuneista välittömistä kustannuksista. Kuten olemme aiemminkin lausuneet, pidämme erittäin

Lainsäädäntö ja hallinto/Yrityslainsäädäntö
Markku Rajamäki

15.8.2022

tärkeänä, että sääntelyä tulisi muuttaa siten, että teleyrityksillä olisi aina oikeus täysimääräiseen korvaukseen kaikista viranomaisten avustamisesta aiheutuneista kustannuksista, myös henkilöstökustannuksista. Asiaan on yleisellä tasolla kiinnittänyt huomiota myös eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunta lausunnossaan LiVL 1/2022 vp, jonka se antoi komission ehdotuksista tietoverkkorikollisuutta koskevan yleissopimuksen toisen lisäpöytäkirjan allekirjoittamista ja ratifioimista koskeviksi neuvoston päätöksiksi eduskunnalle annetusta valtioneuvoston kirjelmästä U 77/2021 vp.

Kunnioitavasti

Elinkeinoelämän keskusliitto EK
Lainsäädäntö ja hallinto

Tommi Toivola
Johtaja